

Thermometrets Dybde under Overfladen i Favne					Thermometret viste:			Thermometrets Nr.	Endeligt Resultat.
1ste Serie	2den Serie	3die Serie	4de Serie	5te Serie	før Udfiring	efter Indhaling			
						Minimums-index	Maximums-index		
0					+ 2 ^o .5	+ 1 ^o .2	+ 2 ^o .5	27084	+ 2 ^o .0
5					+ 1.2	- 1.2	+ 1.2	26165	+ 1.2
10					+ 1.6	- 1.6	-	25270	- 1.6
15					+ 2.5	- 0.8	-	25270	- 0.8
20					+ 1.0	- 0.5	+ 5.3	26465	+ 5.3
25					+ 2.2	+ 0.5	+ 5.9	26465	+ 5.9
30					+ 1.3	+ 0.3	+ 6.2	27084	+ 6.2
	37				+ 1.5	+ 0.8	+ 6.3	26465	+ 6.3
	57				+ 2.5	+ 1.5	+ 6.1	27006	+ 6.1
		100			+ 2.2	- 0.5	-	26771	- 0.5
		300			+ 2.7	- 1.1	+ 5.7	27006	- 1.1
		350							

Maalingerne blev altsaa delte i forskellige Serier, hvorved man opnaaede at kunne bringe Thermometrene hurtig ned til og atter op fra bestemte Dybder; efter Aflesningen blev et Ræsonnement anvendt for at afgjøre, hvorvidt Maximums- eller Minimumsindexen angav Varmen

rigtig i den undersøgte Dybde. Saaledes gik f. Ex. i 5te Serie Thermometret Nr. 27006 ned med en Temperatur af + 2°.7; i de 6-8 Sekunder, det brugte til at passere gennem det højst 15 Favne mægtige Lag af iskoldt Vand, kan det næppe være blevet afkølet mere end nogle Tiendedele af en Grad (dets Konstruktion medfører nemlig, at det kun langsomt forandrer sig); i 50 Favnes Dybde standsedes det i 1 1/2 Minut, medens Thermometret Nr. 26771 fæstedes paa samme Line; under dette Ophold i 6° varmt Vand saa vel som under den nærmest paafølgende Nedfiring er Maximumsindexen selvfølgelig bleven drevet et godt Stykke til Vejrs, men Minimumsindexen har holdt sig uforandret ved omtrent + 2°; først ved Thermometrets Ankomst til det iskolde Bundvand og under dets Ophold ved Bunden i 7-8 Minutter har det kunnet blive afkølet til + 1°.1. Under Ophalingen er Thermometrets Varme stegen saa meget ved at gaa gennem de varme Lag, at det ved sin Ankomst til Overfladen, uagtet Passagen gennem det øverste, iskolde Vand, endnu viste + 2°.9; altsaa har under denne Operation Minimumsindexen ikke kunnet forandre sin Plads, men angiver med Sikkerhed Temperaturen paa Bunden i 350 Favnes Dybde. I 3die Serie gik Nr. 26465 ned med en Temperatur af + 1°.5; det standsedes i 20 Favnes Dybde i iskoldt Vand, medens Nr. 27084 fæstedes paa Linen, derved afkøledes det noget og ankom rimeligvis til 57 Favnes Dybde med omtrent 1° Varme; under 7-8 Minutters Ophold i denne Dybde er det derpaa blevet opvarmet til + 6°.3, og da det under Ophalingen alene passerede køligere Vand, kan Maximumsindexens Stilling ikke derved være bleven forandret, men angiver med Sikkerhed Temperaturen i 57 Favnes Dybde.

Gieseckes mineralogiske Rejse i Grønland

ved F. Johnstrup, anmeldt af Ed. Erslev.

Den Interesse, hvormed man i den senere Tid omfatter Undersøgelser i vore nordlige Bilande, har, som man véd, givet sig til Kjende i flere Henseender. bl. a. ved Dannelsen af en „grønlandsk Komité“. En af Frugterne af denne Komité's Arbejder er Trykningen af den Bog, som vi her ville henlede Opmærksomheden paa. Naar man undtager dem, der sysle med Mineralogi her i Landet, er det vist kun faa, som vide, at der har existeret en Mand ved Navn Giesecke, og at denne Mand i en lang Aarrække har foretaget vidtløftige videnskabelige Rejser i Grønland. Prof. Johnstrup fortjener derfor Tak, fordi han har besørget Udgivelsen af Gieseckes Dagbog, ligesom ogsaa fordi han med overordentlig Flid og fra de mest forskellige Steder har samlet Bidrag til den til Dagbogen knyttede *biografiske Skildring* af den omtalte rejsende.

Karl Ludwig Giesecke, hvis egentlige Navn var Metzler, er født 1761 (1775?) i Augsburg og studerede først Jura; efter at have tilendebragt sine Studier drog han til Wien, hvor han blev Teaterdigter og Skuespiller. Han har skrevet forskellige Stykker, og herimellem et,

der i lange Tider vil være et Hovedværk for alle lyriske Scener. Giesecke er nemlig den egentlige Forfatter til Texten til Mozarts „Tryllefløjte“, og naar Skuespildirektør Schikaneder har tiltaget sig Æren derfor, er dette sikkerlig sket med Urette, i det han kun har foretaget en Del Ændringer i Stykket*). I Aaret 1804 forlod

*) At Giesecke virkelig er Forfatter til Texten til „Tryllefløjten“, fremgaar ogsaa af *Otto Jahns* lærde og omfattende Biografi: „W. A. Mozart“ (Bd. IV., S. 603), og at man i sin Tid har sat en vis Pris paa Texten, kan man se deraf, at Goethe har arbejdet paa at levere en Fortsættelse deraf (anf. Bog IV., S. 609). Allerede ved den første Opførelse af Operaen, d. 30te Septbr. 1791 nævner imidlertid Teaterplakaten Schikaneder som Forfatter til Texten; Giesecke spillede Rollen som „første Slave“. Hos Jahn siges end videre, at Giesecke forlod Wien, fordi han frygtede Ubehageligheder med Hensyn til sin Stilling som Frimurer; det er jo kjendt nok, at „Tryllefløjten“ for en stor Del gaar ud paa at skildre Frimureriet, og allerede i Ouverturen hører man højtidelige Basuntoner, som have Hensyn hertil. — Giesecke har ellers skrevet Texten til en anden komisk-romantisk Opera, „Oberon, König der Elfen“, som 1790

Giesecke Teatret, og han gav sig nu til at være Mineralog, hvilket Fag han allerede tidligere havde lagt sig efter. Da der paa den Tid var en høj Pris paa de smukke Mineralier, især Zeoliter, som forekomme paa Færøerne, rejste Giesecke til Kjøbenhavn, i det han derfra vilde gaa imod Nord for at samle Mineralier, rimeligvis til Salg. I Sommeren 1805 var han ogsaa paa Færøerne, og Aaret efter drog han med en anbefalingskrivelse fra den kgl. grønlandske Handelsdirektion til Grønland for at undersøge dette Land, der hidtil var aldeles ukjendt i mineralogisk Henseende. I Følge Planen skulde han tilbringe 2½ Aar med at undersøge Vestkysten af Grønland; men Krigen med Engleskændene og andre Omstændigheder gjorde, at han blev deroppe i 8 Somre og 7 Vintre og først forlod Landet 1813. Af en Skrivelse fra Handelsdirektionen ser man for Resten, at Giesecke har faaet al mulig Understøttelse, og at alle Omkostninger afholdtes af Direktionen; hans Undersøgelser ere derfor foretagne paa den danske Styrelses Regning. Giesecke arbejdede med megen Ihærdighed, og han paaviste ikke alene nye Findesteder for en Mængde Mineralier, som man kjendte fra andre Steder, men han fandt ogsaa flere Mineralier, der vare nye for Videnskaben; han lærte os i mange Retninger at kjende Grønlands Bjærgbygning, der tidligere var aldeles ukjendt, han foretog zoologiske og botaniske Indsamlinger, han førte en meteorologisk Journal og gjorde endelig Udkast til flere Kaart over Dele af Grønland.

Efter at have forladt Grønland i August 1813 kom han til Leith, begjærlig efter at faa at vide, hvad der var blevet af den 1807 hjemsendte Samling fra Sydgrønland, hvorimellem der var fortrinlige Exemplarer af de nye, af ham fundne Mineralier; men han blev højlig skuffet. Da Skibet, der skulde hjembringe Samlingen, var blevet taget af engelske Krydsere, vare Mineralierne blevne satte til Avktion i Edinburgh. En skotsk Mineralog Allan, der inden Avktionen saa Samlingen, fandt denne i en højst ussel Tilstand, i det den laa henslængt paa Gulvet i et Pakhus og var daarlig indpakket og snavset; han fik imidlertid Øje paa et Stykke, der mindede ham om det den Gang saa sjældne Kryolit, og han tilligemed en Ven kjøbte derfor hele Samlingen for 40 Pd. Sterl. Kjøberne saa snart, hvilken Skat de havde skaffet sig, og

med Musik af *P. Wranitzky* første Gang opførtes i Frankfurt am Main i Anledning af *Leopold* den andens Kroning til tysk Kejser. Operaen modtoges med saa stort Bifald, at den i Løbet af 6 Uger opførtes ikke mindre end 80 Gange i Frankfurt, og den kom frem paa alle Tysklands Theatre (se: *F. J. Fetis* Biographie universelle des musiciens. 2den Udgave. VII Bd. S. 495).

der meddeltes kort efter i Videnskabernes Selskab i Edinburgh en Udsigt over det hele. Giesecke blev nu et Aar i Edinburgh og udnævntes derefter til mineralogisk Professor i Dublin; i denne Stilling vedblev han at være, indtil han døde 1833. De Møjsommeligheder, han havde gennemgaaet paa sine Rejser i Grønland, havde imidlertid nedbrudt hans Helbred, og han havde efter Grønlandsrejsen ikke mere den Ihærdighed, der tidligere havde udmærket ham. For Resten nød han stor Anseelse som Videnskabsmand, og ved hans Død bestemte det, at Museet i Dublin, ved hvilket han havde virket i 20 Aar, skulde holdes lukket i 14 Dage. Ogsaa i Danmark satte man stor Pris paa ham, og han valgtes til Medlem af Videnskabernes Selskab og udnævntes til Kommandør af Dannebrog. Han stod ogsaa i Forbindelse med alle heri Landet, der interesserede sig for Mineralogi, saaledes med Prins Kristian (senere Kristian den ottende), Grev Moltke Bregentved, Grev Vargas Bedemar, Overberghauptmand Brännich, Justitsraad Manthey o. fl., og han afgav store Rækker af Mineralier til de herværrende offentlige Samlinger. Disse Mineralier ere siden blevne forenede i Universitetets mineralogiske Museum, hvor de tilsammen udgjøre 1635 Numre. I Forening med de af Rink senere foretagne Indsamlinger danne disse Mineralier en af de vigtigste Afdelinger i vort mineralogiske Museum; rejsende, der tage til Grønland, forsømme heller ikke at studere dem.

Som Forfatter har Giesecke ikke ydet meget, og det vigtigste deraf er hans *Dagbog*, skreven paa tysk og afgiven til den kgl. grønlandske Handelskommission. Da Johnstrup 1875 indgav et Forslag til vor Regering om, at der maatte anstilles geologiske Undersøgelser i Grønland, foreslog han ogsaa, at denne *Dagbog*, der kun forelaa i Manuskript, maatte blive udgivet i Trykken, og det er dette, som nu er sket. I Andragendet fremsfører Johnstrup, at man tit i Udlandet har beklaget, at dette Arbejde ikke er mere tilgængeligt for Videnskaben, og at det altid vil være et „for Grønlands Geologi vigtigt Kildeskrift“. Trods alle *Dagbogens* Ufuldkommenheder indeholder den en Mængde Jagttagelser, der have Værd, selv i vore Dage og over 60 Aar efter Nedskrivningen, og den meddele bl. a. geografiske Oplysninger om Punkter, der ikke siden Forfatterens Tid have været gjæstede af nogen; det er derfor baade rigtigt og smukt, at den bliver udgivet. En særegen Vanskelighed har det været ved Udgivelsen at finde en saadan typografisk Form, at Læseren kan finde sig til Rette i Bogen, og denne Vanskelighed har Johnstrup løst paa en tilfredsstillende Maade. Det følger ellers af sig selv, at der i en *Dagbog* let maa findes mange Optegnelser, som efter saa mange Aars Forløb

have tabt Interessen, saaledes rent personlige Sager, nødvendige Detailler o. s. v.; men dem vilde Forfatteren uden Tvivl have borttaget, dersom han havde kommet til at udføre sin Plan, nemlig selv at udgive Bogen. Det har derfor været Udgiverens Opgave at fjærne saadanne nødvendige Ting, og ogsaa i denne Henseende synes det, at Johnstrup har været heldig.

Det vilde føre os for vidt paa dette Sted at gaa nøjere ind paa den omtalte Bog. Vi ville kun tilføje, at Gieseckes Skrivemaade af Stednavnene i Grønland i mange Henseender er meget uoverensstemmende, og af denne Grund har Justitsraad *Rink* i Bogen indført et værdifuldt Afsnit om de grønlandske Stednavnes Retskriv-

ning og Etymologi. Fremdeles er der vedføjet 3 smukke Kaart over de Dele af Grønland, som Giesecke har gjenstet. Det hele Skrift er saaledes, at det gjør Udgiveren den største Ære, og enhver, der har Interesse for vore nordlige Bilande, maa glæde sig over, at det er kommet frem. Det er allerede en Menneskealder siden, at det danske Folk vaagnede op af sin Drøle og blev sig selv; det er derfor Skade, at der skulde hengaa saa mange Aar efter, at dette var sket, inden de styrende fik Øjet op for, at vi skyldte os selv og hele Verden af al Kraft at undersøge de udstrakte Lande imod Nord, som høre under den danske Krone.

Mindre Meddelelse.

En Handelsvej til Sibirien. I Anledning af Kaptajn Brandts Artikel i nærv. Tidsskrift (se 2det Bind, S. 45) tillader jeg mig at gjøre et Par Bemærkninger, der dog ikke, saaledes som Brandts, støtte sig paa personlige Erfaringer, men vel paa en paalidelig historisk Overlevering.

I sit Værk „Viermalige Reise durch das nördliche Eismeer“ skriver den navnkundige russiske Admiral Lütke (1ste Bind, S. 76), at Kysterne af Polarhavet allerede i Midten af det 16de Aarhundrede til Dels vare kjendte af russiske Søfolk. De sejlede i smaa, flade Skibe (Lodje) fra det hvide Hav til Petsjoras Munding og over det kariske Hav til Objs og Jenisejs Munding. Undertiden udførte de hele Rejsen til Søs, men i Almindelighed trak de dog, for at formindske Afstanden, deres Baade over den Halvø, der skiller det kariske Hav fra Obj. I sidste Fald var deres Rute følgende: De sejlede fra det kariske Hav op ad Mutnajafloden og naaede da efter 8 Dages Sejlads 2 Søer af 10—12 engelske Miles Omkreds; dér lossede de Fartøjerne og trak dem dernæst 200 Favne over Land til Selenojssøen, hvorpaa de ad Floden af samme Navn sejlede ud i Objs Bugt. Tilbagerejsen til Søs fra Obj til Arhangelsk tog i Almindelighed 3—4 Uger. Fra Obj til Jenisej brugtes i Reglen 2—3 Uger.

Naar man kjender dette og læser Brandts Forslag, der jo baade er smukt og praktisk, om at lægge en Jærnvej over den 3 Mil brede Landtunge imellem det kariske Hav og Obdorsk, synes det mig, at man kommer til at tænke

paa, at det vistnok vilde være baade billigere og nemmere at føre en Kanal ad den oven for angivne Vej; det var vel kun smaa Fartøjer, der færdedes paa disse Floder, men det er vel ikke vanskeligt at kanalisere dem, saa vel som at holde en Rende aaben gjennem Søerne. Der er da kun tilbage at gjenemskære en Strækning paa 200 Favne, hvad der i et fladt og lavt Land ikke kan være nogen stor Hindring. Man undgik derved al Omlodsning o. s. v., uden dog at være nødt til at forsøge den usikre og farlige Sejlads nord om Hvideø. Der kan maaske indvendes herimod, at den af Brandt foreslaaede Rute er saa meget kortere, at Skibene kunne sejle den to Gange i Løbet af en Sommer; men naar man husker paa den korte Tid, som Brandt anfører for disse Egnes Sejlbarhed, kunde der vel aldrig være Tale om mere end én Tur for hvert Skib; thi man maatte vel regne 7 Uger fra den Tid, Skibet forlod Kjøbenhavn, London eller hvilken anden Havn, man tænker sig som Udgangspunkt for en saadan Rute, til det kunde være tilbage igjen. For Resten kunde man jo let faa det dobbelte Antal Ture frem ved at have en Mellemstation f. Ex. Tromsø, der omtrent ligger midtvejs paa den omtalte Rute; men det Kompagni, der vilde overtage Farten paa disse Egne, maatte i saa Fald raade over ikke ringe Kræfter for at kunne dele dem.

Efter at dette er nedskrevet, ser jeg, at man i Rusland har fattet samme Tanke, som her er fremsat, og der er altsaa Grund til at haabe, at den bliver bragt til Virkelighed.
A. Høgaard.